

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ

Історичний факультет

Кафедра історії України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри історії України
(назва кафедри)

(підпис) **проф. Тетяна КУЗНЕЦЬ**
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

“ 9 ” серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 06 Історія, концепції та сучасні досягнення історичної науки

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: **03 Гуманітарні науки**

Спеціальність: **032 Історія та археологія**

Освітньо-наукова програма: **Історія та археологія**

Робоча програма Історія, концепції та сучасні досягнення історичної науки
(назва навчальної дисципліни)
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 032 Історія та археологія

Розробники Тетяна КУЗНЕЦЬ – д.іст.н., професор кафедри історії України
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від «09» серпня 2022 року

Завідувач кафедри історії України проф. Тетяна КУЗНЕЦЬ
(підпис) (Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної
комісії історичного факультету

Протокол № 1 від «09» серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії історичного факультету

 доц. Наталія ТАЦЕНКО
(підпис) (Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) _____ (ПІБ) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) _____ (ПІБ) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) _____ (ПІБ) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) _____ (ПІБ) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	3/90	3/90
Курс	1	1
Семестр	2	2
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, у тому числі:	90	90
Аудиторні:	30	10
Лекційні	16	4
Семінарські / Практичні	14	6
Лабораторні	-	-
Самостійна робота	60	80
Індивідуальні завдання		
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета: вивчення основних етапів та загальних тенденцій розвитку історичної науки в Україні та в світі, ознайомлення з концепціями та сучасними досягненнями історичної науки. З'ясування домінуючих напрямів у світовій історіографії ХХ - початку ХХІ ст.

Завдання:

1. Ознайомитись з основними напрацюваннями наукових інституцій, наукових шкіл та окремих істориків з метою осмислення світового та вітчизняного досвіду історичних досліджень.

2. Осягнути вклад істориків української діаспори та дослідників історії України не українського походження в українську та світову історіографію ХХ - ХХІ століть.

3. На основі знань основних трендів і досягнень сучасної історичної науки опанувати методологію наукових досліджень.

4. Підготуватися до толерантних комунікаційних взаємодій.

5. Набути здатність до продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі дослідницько-інноваційної діяльності.

3. Компетентності та програмні результати навчання за ОП

Компетентності за ОП:

ЗК 01. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері історії та археології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК 01. Здатність обирати найбільш релевантні методи, методики та підходи для здійснення досліджень в галузі історії та/або археології.

ЗК 02. Знання і розуміння предметної області історії та археології.

ЗК 03. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

СК 05. Здатність визначати рівень об'єктивності фактологічної основи у різних видах джерел і академічних текстів, встановлювати та оцінювати достовірність та репрезентативність інформації.

СК 06. Здатність до безперервного розвитку та самовдосконалення, відповідальність за навчання інших.

СК 08. Здатність глибоко аналізувати та порівнювати різноманітні теорії, концепції, гіпотези в межах предметної сфери наукового дослідження, глибоко розуміти специфіку сучасного понятійного апарату, пропонувати адекватні висновки та пропозиції.

СК 09. Здатність до ефективного управління дослідницьким процесом, зокрема визначення основних цілей в історії та археології, оптимального поєднання пріоритетних і поточних видів діяльності з історії та археології.

Програмні результати навчання за ОП:

ПРН 01. Використовувати сучасні теоретичні та методологічні досягнення історичної науки.

ПРН 02. Виділяти невирішені проблеми та прогалини в історіографічному масиві.

4. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРИЧНА НАУКА ТА ЇЇ ОСНОВНІ ОСЕРЕДКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ У ХІХ - НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Тема 1. Історична наука, загальні тенденції й основні етапи розвитку в Європі

Поняття «історична наука». Етапи розвитку світової історичної думки. Виникнення та перші форми історичного пізнання. Історіографія історії. Історизм.

Тема 2. Історична наука в Німеччині, Франції, Великій Британії

«Наука століття» наприкінці ХVІІІ - на початку ХІХ ст. Романтизм, його специфічні принципи і риси. Історичні концепції німецької класичної школи. Леопольд Ранке.

Французька історична школа доби Реставрації.

Соціально-політичні, науково-теоретичні й організаційні умови розвитку історичної думки у другій половині ХІХ ст. Вплив позитивізму, марксистської філософії на розвиток історіософської думки.

Позитивізм: методологія й напрями історичних досліджень. Г. Бохль, В. Леккі, Д. Грін. Оксфордська і Кембриджська наукові школи.

Німецька історична школа. «Малогерманські» та «великогерманські» історики.

Марксистська історіографія.

Тема 3. Історична наука у ХХ - на початку ХХІ століття

Домінуючі напрями у світовій історіографії ХХ ст. Історична соціологія.

Школа Анналів - один з провідних дослідницьких напрямів у сучасній історичній науці.

«Нова соціальна історія» - один з найдинамічніших напрямів розвитку європейської та північноамериканської історіографії 1960 - 1990-х роках. М. Вебер. Історія ментальностей. Антропологія історична. Локальна історія. Мікроісторія. Історія повсякдення. Жіноча історія.

Постмодернізм в історичній науці.

Тема 4. Історична наука в Україні у ХІХ столітті

Університетські осередки дослідження історії.

Перші наукові дослідження історії України. Д. Бантиш-Каменський, М. Маркевич, Д. Зубрицький. «Історія русів» як визначна пам'ятка історіописання. І. Срезневський. М. Максимович.

Народницький напрям в українській історіографії. Осередки народницького напрямку - часопис «Основа», Південно-Західний відділ Російського географічного товариства, журнал «Киевская старина». НТШ у Львові. М. Костомаров. П. Куліш. О. Лазаревський. М. Драгоманов. В. Антонович та його наукова школа.

Історичні наукові товариства: Історичне товариство Нестора Літописця, Історико-філологічне товариство при Харківському університеті, НТШ. М. Грушевський.

Тема 5. Інституціоналізація історичної науки

Типологія історичних інституцій.

Періодизація інституціоналізації історичної науки у країнах Західної та Центральної

Європи. Історичні школи та товариства. Одеське товариство історії та старожитностей.

Тимчасова комісія для розбору давніх актів. Археографічні комісії в Україні.

Створення в країнах Європи національних «загальних історичних журналів». Національні асоціації істориків у Європі та США як важливий крок інституціоналізації історії.

Тема 6. Історична наука в Україні у XX - на початку XXI ст.

Історик України М. Грушевський. Науково-дослідна кафедра історії України при ВУАН. Історична наука в лещатах радянської влади.

Інститут історії України (з 1994 р. - Інститут історії України НАН України). Асоціація дослідників голодоморів в Україні.

«Програма розвитку історичних досліджень, поліпшення вивчення і пропаганди історії УРСР на 1991 - 2000 рр.» (1989 р.) та процес її реалізації в Україні.

Перевидання в Україні праць істриків діаспори. О. Субтельний, А. Жуковський. Укладання «Книг пам'яті України».

Поява на початку 1990-х років наукових установ гуманітарного профілю.

Інститут української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського НАН України. Інститут сходознавства імені А. Кримського НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Кураса НАН України. Інститут східноєвропейських досліджень НАН України. Я. Пеленський. Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України.

Створення нових підручників з вітчизняної історії.

Сворення на початку XXI ст. узагальнюючих праць з історії України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ЗА КОРДОНОМ ТА СУЧАСНІ ТRENДИ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Тема 7. Дослідження української історії за кордоном у XX - на початку XXI ст.

Осередки української еміграції у Відні, Празі, Мюнхені. Видання праць В. Винниченка, П. Христюка. В'ячеслав Липинський. Дмитро Антонович. Мирон Кордуба.

Українська вільна академія наук в місті Аугсбург (Німеччина). Відновлення діяльності Наукового товариства імені Шевченка (Мюнхен). «Енциклопедія українознавства». Володимир Кубійович.

Істрики діаспори Н. Полонська-Василенко, О. Оглоблин.

Український науковий інститут Гарвардського університету. О. Пріцак.

Канадський інститут українських студій. І. Лисяк-Рудницький.

Нове покоління істориків України в американських університетах - М. Богачевська-Хом'як, Л. Винар, І.-С. Коропецький, Дж. Мейс, Р. Сербин, Ф. Сисин, О. Субтельний, Р. Шпорлюк, Дж. Хімка.

Дослідження історії України зарубіжними науковцями неукраїнського походження. А. Каппелер, Д. Бовуа, Е.-Л. Вільсон, А. Граціозі, Г. Зімон, Т. Яковлева.

Тема 8. Основні тренди і досягнення історичної науки в Україні й світі

Національна історія в сучасній Україні: некоректність її критики.

Зміна поколінь українських істориків у контексті загальних тенденцій реалізації принципу наступності з урахуванням конкретно-історичних умов історії України новітньої доби.

Історія культур пам'яті.

Глобальна історія як ідеологія сучасного глобалізованого світу. Транснаціональна історія. Перехресна історія. Метанаратив у глобальній історії. Доба «швидкої глобалізації». Концепт відсталості у дискурсі нової глобальної історії.

Публічна історія як складова «м'якої сили» у сучасному суспільстві.

Культурна ідентичність в контексті історії культури постмодерного світу.

«Цифровий поворот» в історичному джерелознавстві.

Тема 9. Історична політика й академічна свобода істориків: європейські стандарти й українські реалії

Система грантів та її вплив на сучасне історіописання. Участь у наукових форумах. Співпраця на інституційному рівні.

Академічна мобільність: нормативно-правова основа.

Проблема академічної доброчесності як один з головних трендів в історичній науці в Україні.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Історична наука та її основні осередки в Україні та світі у XIX - на початку XXI ст.												
Тема 1. Історична наука, загальні тенденції й основні етапи розвитку в Європі	6	2				4	10					10
Тема 2. Історична наука в Німеччині, Франції, Великій Британії	10	2	2			6	10					10
Тема 3. Історична наука у XX - на початку XXI століття	8	2	2			4	12		2			10
Тема 4. Історична наука в Україні у XIX столітті	8	2	2			4	10					10
Тема 5. Інституціоналізація історичної науки	8	2	2			4	12	2				10
Тема 6. Історична наука в Україні в XX - на початку XXI ст.	12	2	2			8						
Разом за змістовим модулем 1	52	12	10			30	54	2	2			50
Змістовий модуль 2.												
Історія України за кордоном та сучасні тренди історичної науки в Україні та світі												
Тема 7. Дослідження української історії за кордоном у XX - на початку XXI ст.	8	2	2			4	7	2				5
Тема 8. Основні тренди і досягнення історичної науки в Україні й світі	22	2	2			18	22		2			20
Тема 9. Історична політика й академічна свобода істориків: європейські стандарти й українські реалії	8					8	7		2			5
Разом за змістовим модулем 2	38	4	4			30	36	2	4			30

Усього годин	90	16	14			60	90	4	6			80
---------------------	----	----	----	--	--	----	----	---	---	--	--	----

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Історична наука за кордоном у ХІХ столітті	2	
2.	Домінуючі напрями у світовій історіографії ХХ століття	2	
3.	Історична наука в Україні у ХІХ столітті	2	
4.	Основні інституції історичної науки	2	
5.	Історична наука в Україні ХХ - початку ХХІ століття	2	
6.	Історична наука за кордоном у ХХ - на початку ХХІ століття	2	
7.	Сучасні тенденції, методологічні пошуки та джерелознавчі підходи в історичній науці	2	

7. Самостійна робота

№ з/п	Опрацювання таких статей:	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Яремчук Віталій. Ревізіоністська критика національної історії у сучасній Україні: методологічні прогалини. <i>Український історичний журнал</i> (далі - УІЖ). 2020. № 5. С. 159 - 175.	10	10
2.	Калакура Ярослав. Зміна поколінь істориків як методологічний та світоглядний діалог в українській історіографії (кінець ХІХ - перше двадцятиріччя ХХІ ст.). <i>УІЖ</i> . 2020. № 4. С. 137 - 154.	10	20
3.	Колесник Ірина. Глобальна історія як квест для українських істориків. <i>УІЖ</i> . 2021. № 5. С. 143 - 164.	10	10
4.	Колесник Ірина. Феномен відсталості з перспективи глобальної історії. <i>УІЖ</i> . 2020. № 5. С. 147 - 158.	10	10
5.	Пилипів Володимир. Концепція культурної ідентичності в контексті історії культури постмодерного світу. <i>УІЖ</i> . 2020. № 1. С. 172 - 180.	10	20
6.	Папакін Георгій. «Цифровий поворот» у джерелознавстві: реальність, перспектива чи ілюзія. <i>УІЖ</i> . 2021. № 1. С. 153 - 160.	10	10
Усього годин		60	80

8. Методи навчання: евристичний, дослідницький, метод проблемного викладення, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний.

9. Методи контролю: опитування на семінарських заняттях; співбесіда за самостійно опрацьованим матеріалом, співбесіда з тими, хто не набрав достатньої кількості балів.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота		ІНДЗ	ПК	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2		10	100

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
5	10	10	10	10	10	10	20	5			

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82 – 89	добре	
75 – 81		
69 – 74		
60 – 68	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання	
1 – 34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література

Основна

1. Грицак Ярослав. Подолати минуле: глобальна історія України. К., 2021.
2. Стельмах С. Історична наука в Україні епохи класичного історизму: XIX - початок XX століття. К., 2005.
3. Ясь О. Історик і стиль: визначні постаті українського історіописання у світлі культурних епох (початок XIX - 80-ті роки XX ст.). Ч. 1-2. К., 2014.
4. Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення. Львів, 2010.
5. Гирич І. Б. Між наукою і політикою: Історіографічні студії про вчених-концептуалістів. Тернопіль, 2012.
6. Топольський Є. Як ми пишемо і розуміємо історію: Таємниці історичної нарації. К., 2012.
7. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. К., 2013.
8. Яремчук В. П. Українська історіографія: суспільно-політична історія: посібник. Острого, 2017.
9. Загорний І. А. Нариси української історіографії. К., 2021.
10. Кондратюк К. К., Сухий О. М. Сучасна національна історіографія новітньої історії України (1914 - 2009 рр.). Львів, 2010.
11. Портнов А. Історії істориків. Обличчя і образи української історіографії XX століття. К., 2011.

Допоміжна

12. Інформаційні ресурси

- 1) Веб-сайт Української Вільної Академії Наук: <http://uvan.us>
- 2) Веб-сайт Українського Наукового Інституту Гарвардського університету: <http://www.huri.harvard.edu>
- 3) Веб-сайт Інституту історії України НАН України: <http://history.org.ua/uk>
- 4) Веб-сайт Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України: <http://archeos.org.ua/>